

Fig. 1. Kirken set fra syd. Henrik Wichmann fot. 2002. – *The church viewed from the south.*

S. JOSEFS KIRKE

Den romersk-katolske kirke i Nørregade er opført efter tegninger af arkitekt Hector Estrup og indviet 29. jan. 1897.¹ Katolikkerne har holdt gudstjeneste i Horsens siden 1872, først i en baggård ved Søndergade² og 1874-97 i et $\dagger$ kapel (se s. 6105) i det tidligere Hotel Royal bag den nuværende kirke.

Kirken, der er orienteret nord-syd, består af skib og kor med sakristi ved vestsiden (udvidet og indrettet til hverdagskapel 1980) og med et næsten fritstående tårn ved det sydvestre hjørne. Hovedindgangen er i sydgavlen mod gaden, og

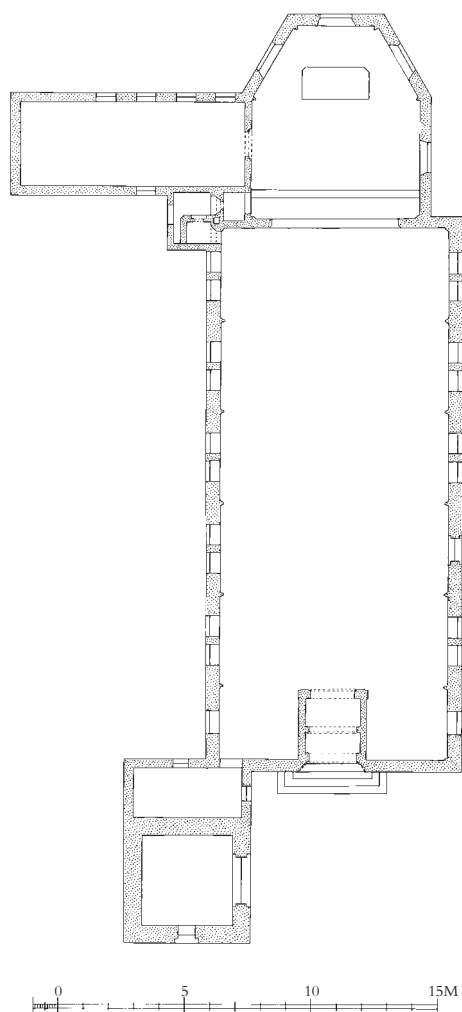

Fig. 2. Plan 1:300, tegnet af Marianne Nielsen 2003 efter Hector Estrup 1896, suppleret af Niels Jørgen Poulsen 2002. Nord opad. – *Ground Plan, 1:300, drawn by Marianne Nielsen in 2003 after Hector Estrup, 1896, supplemented by Niels Jørgen Poulsen, 2002. North at top.*

hovedalteret i korets nordende, der er tresidet afsluttet. Bygningen er opført af røde mursten over en sokkel af granit, i tårnet med bælte af kridtsten. Den historicistiske stil viser Estrups påvirkning af læremesteren H. B. Storck.³ Kirken er i det ydre inspireret af senmiddelalderlig dansk byggeskik, i det indre af norditaliensk gotisk arkitektur.

Byggegrunden har betydeligt fald mod gaden, hvorfor soklen er aftrappet sydover. Bygningen er disponeret, så tårnets sydside flugter med ga-

dens byggelinje, mens selve kirken, der er holdt fri af naboejendommen mod øst, er trukket lidt tilbage. Pladsen foran hovedfacaden fremtrådte tidligere som en lille beplantet gård, afskærmet mod gaden af et jerngitter mellem kraftige granitpiller. Hovedindgangen, der er hævet tre trin, er en fladbuet portal i et mangefalset, spidsbuet spejl. Herover er der, med centrum i gavlfoden, et stort falset cirkelvindue, mens gavltrekanten har falsede højblændinger og brynede kamtakker. I koret, der har afvalmet tag, brydes facaderne af store, rektangede blændingsfelter, hver med et større vindue. Skibets langsider afsluttes med murstensgesimser og har hver fem par koblede vinduer. Det sydligste afsnit er delt i to etager, som indeholder en forhal og herover et orgelpulpitur. En dør i skibets østside, lidt syd for midten, er tilmuret 1968.

Tårnet, der har gavle i øst og vest, er en fri komposition over senmiddelalderlig dansk arkitektur. Det er i fire stokværk, oprindeligt med *†*ligkapel i nederste etage. I det ydre markeres etageadskillelsen af kridtstensbælter (af uens tykkelse) mellem

Fig. 3. Kirken set fra nord, opmålt af elever ved Horsens Tekniske Skole (o. 1940), tegnet af E. Norn. Tegning i Horsens Museum. 1:300. – *The church viewed from the north.*

2. og 3. stokværk, og af en kordongesims mellem 3. og 4. Klokkestokværket, øverst, har mod hvert verdenshjørne store tvillingeglamhuller i cirkelprydet, spidsbuet spejl, i gavlsiderne flankeret af små cirkelblændinger. Syd- og nordsidens mure afsluttes med en rundbuefrise, mens de kamtakke-gavle optages af højblændinger med stejle trappestik, der hæver sig over en rigt komponeret frise, bestående af to savskifter over en art spærfrise.

Teglstensfacaderne står i blank mur, dog er bunden i blændinger og friser pudset og hvidtet og fremtræder dermed som en slags paralleller til tårnets kridtstensbælter. Hvidtede er også de små spidsbuede spejl over åbningerne i tårnets 2. stokværk. Der er skifertag på selve kirken og tagsten på tårnet, og også de takkede gavlkamme er hængt med tegl. Korets tagflader mødes i et lille spir med knop.

Indre. I det sydlandsk inspirerede kirkerum åbner koret sig mod skibet med en bred, spids triumfbue. Afgørende for rummets karakter og stemning er trælofterne, der i skibet er udført som en art *åben tagstol* (jfr. fig. 7 og 8) af udskåret og stafferet tømmer, der er ophængt i tagkonstruktionen. Hvert andet fag har en fritliggende bindbjælke, hvilende på spinkle, murede halvsøjler ved væggene; fagene herimellem fag bæres af konsoller, svarende til søjlehovederne. Loftsbeklædningen hviler på langsgående bjælker ('åse'). Det polygonalt afsluttede kor dækkes af et *tøndehvælv af træ* med brudte flader og kassetterede fyldinger.⁴ Koret er hævet tre trin over skibets gulv og sakramenthuset bag det fritstående alterbord yderligere to trin. *Gulvene* er belagt med hårdtbrændte, farvede fliser i overvejende rødlig nuancer, udført efter arkitektens detaljerede tegning (fig. 4). Under stolestaderne er der trægulv.

Væggene er hvidtede. Dele af en *malet dekoration* med striber, borter og felter er rekonstrueret i korbuens vanger og på orgelpulpiturets vægge ved en restaurering 1968–69, da også trælofternes oprindelige staffing søgtes genskabt. En malet

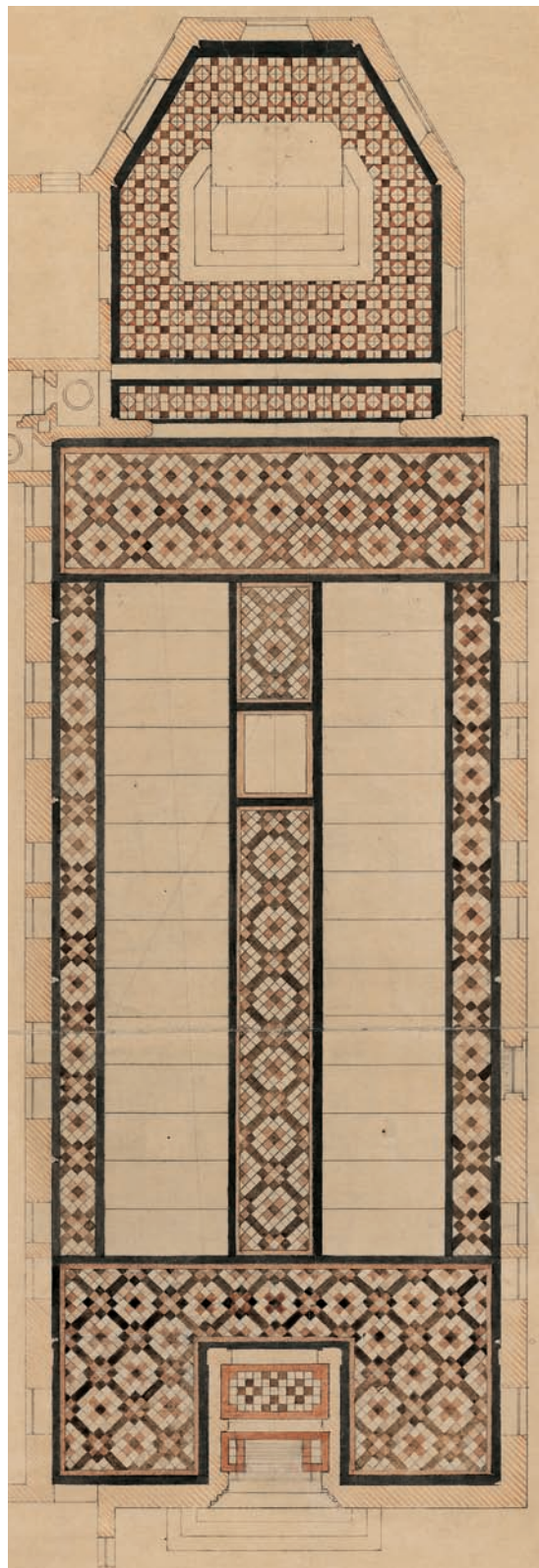

Fig. 4. Forslag til flisegulv ved Hector Estrup 1896 (s. 6095). Tegning i Horsens Museum. 1:150. Nord opad. – *Proposal for tiled floor by Hector Estrup, 1896.*

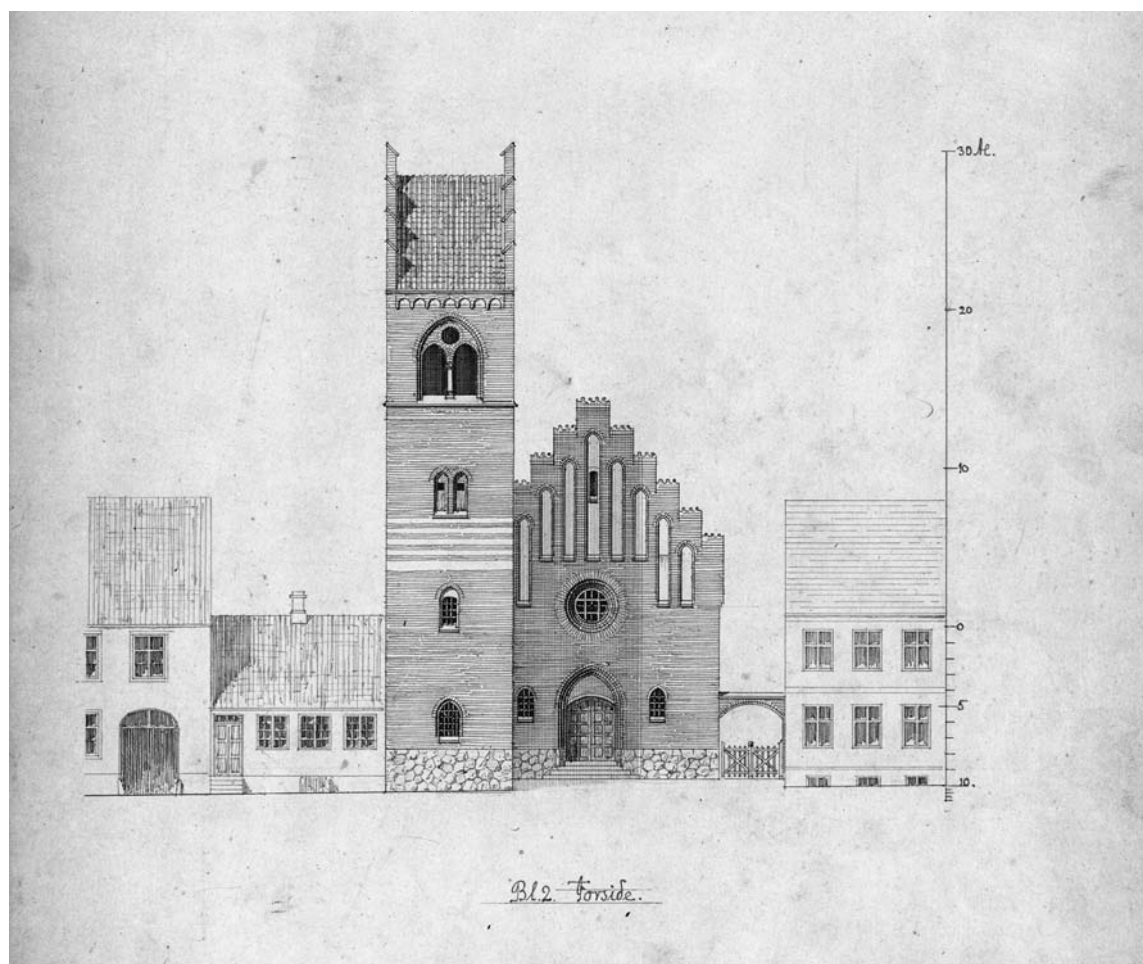

Fig. 5. Forslag til kirken ved Hector Estrup 1896. Kirken og naboejendommene set fra gaden (fra syd). 1:300. Tegning i Horsens Museum. — Proposal for the church by Hector Estrup, 1896. The church and the adjacent properties viewed from the street (from the south).

†blomsterbort på triumfvæggen omkring korbuen, der var udført efter 1920, er overmalet 1968.

Glasmalerier i de tre vinduer bag hovedalteret forestiller fra vest mod øst hhv. Maria med barnet, Den gode Hyrde og en ridderhelgen (S. Jørgen?). I de øvrige vinduer er der gulligt glas, indsat 1968.

Ved den ovennævnte restaurering af kirken 1968-69 (ark. J. Arthur-Nielsen) blev højalterets placering bragt i overensstemmelse med 2. vatikankoncils bestemmelser (jfr. ndf.). I det ydre ændredes kun lidt, bortset fra tilmuringen af døren i skibets østside. 1974 blev der indrettet toiletter og rengøringsrum i det tidligere Tligkapel

i tårnets nedre etage. Sakristiet ved korets vestside blev 1980 som nævnt forlænget med godt 4 m og indrettet til hverdagskapel.

INVENTAR

Inventaret har fået sin nuværende opstilling og fremtræden ved restaureringer 1968-69 og 1985, da der skete nyindretninger under indtryk af 2. vatikankoncils (1962-65) bestemmelser og nye liturgiske retningslinjer. Herved er der taget betydeligt hensyn til bibeholdelse af ældre inventarstykker, af hvilke de ældste allerede har fungeret i kapellet fra 1874.

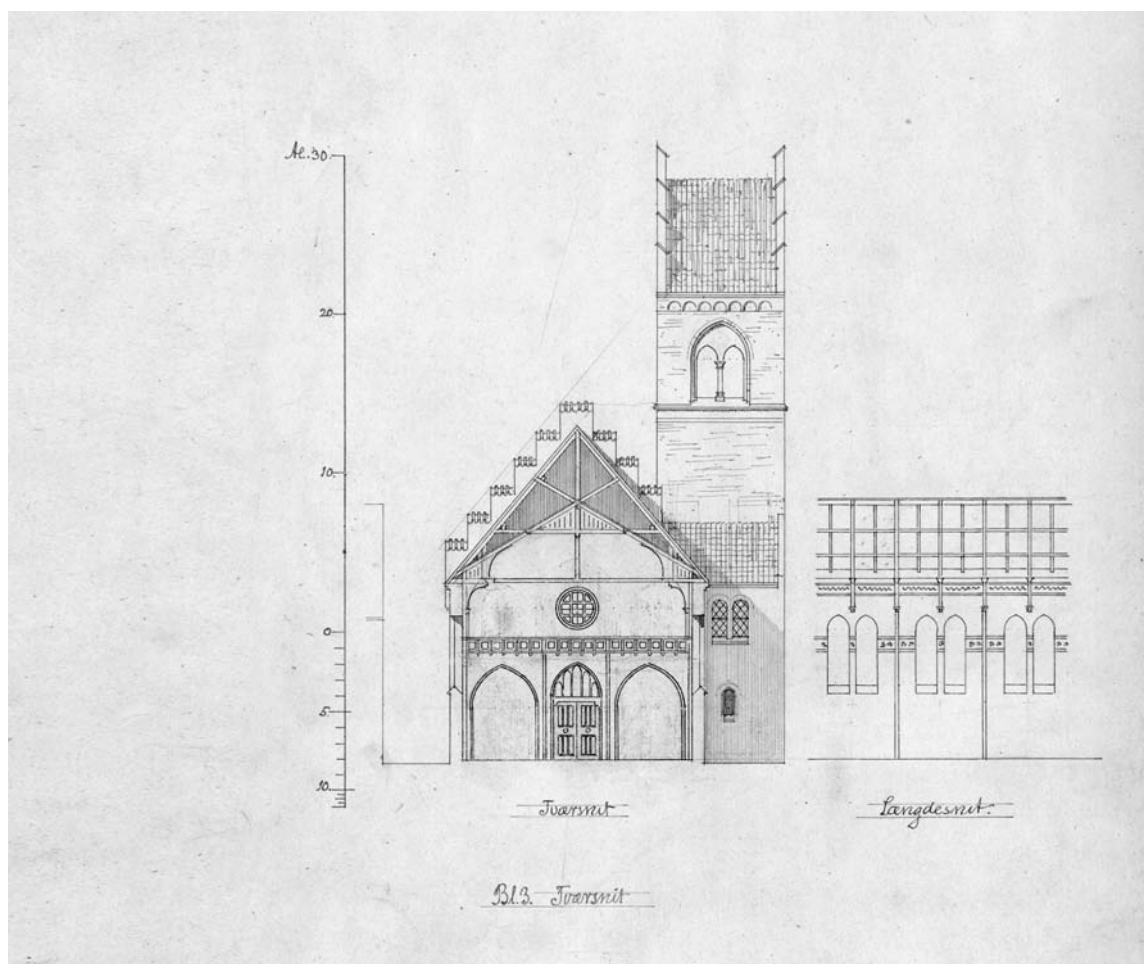

Fig. 6. Forslag til kirken ved Hector Estrup 1896. Tværsnit af skibet set mod syd samt del af længdesnit. 1:300. Tegning i Horsens Museum. — Proposal for the church by Hector Estrup, 1896. Cross-section of the nave viewed towards the south and part of longitudinal section.

Højalterpartiet rummer kerneelementer fra 1897, men er i den nuværende fremtræden hovedsagelig fra 1968-69. Alterbordet, der er udført af lys marmor, 170×78 cm, 95 cm højt, har bordplade fra 1968-69, der hviler på to piller med kolonnetter i unggotisk stil fra det oprindelige (†)alterbord (jfr. ndf. og fig. 7-8). Alterbordet står frit oven for kortrappen og savner en egentlig alterprydelse. Men højt oven over det hænger et krucifiks (jfr. ndf.), og bag bordet står op imod korafslutningen et korsprydet *blokalterbord* af samme lyse sten, der har udgjort midtdelen af (†)alterbordet fra 1897. Blokalterbordet bærer et *tabernakel* fra 1897 til opbevaring af monstransen (jfr. ndf. og fig. 9, 12).

Det er en skabsopbygning med kvadratisk plan og kupeltag i oldkristen stil, udført af forgyldt træ, 110 cm høj. Tabernaklet har 1985 mistet en baldakin i højgotisk stil, 140 cm høj, der tidligere kronede det og nu er hensat i kirketårnet.⁵

(†)Alterpartier. Det oprindelige, delvis bevarede alter var udført 1897 af lyst marmor efter tegning af H. F. Estrup (fig. 9). Dele af det brede (†)alterbord, med foranstillede frisøjler, er som nævnt bevaret i de to nuværende. Bordet stod op imod korets bagvæg og bar midtfor tabernaklet, der dannede centrum i et retabel med spidsbuede arkader og firpas. Fotografier viser, hvordan tabernaklets daværende baldakin set fra

Fig. 7. Indre set mod nord. Henrik Wichmann fot. 2002. – *Interior viewed towards the north.*

Fig. 8. Indre set mod syd. Henrik Wichmann fot. 2002. – *Interior viewed towards the south.*

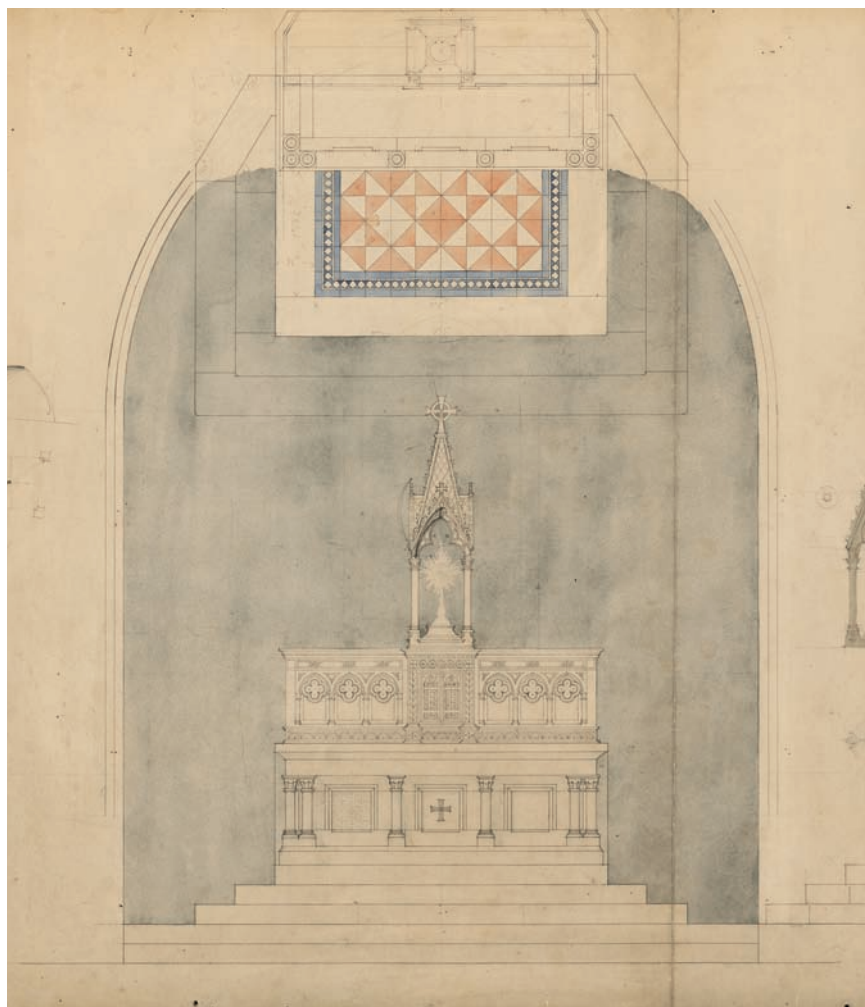

Fig. 9. Kirkens oprindelige (†)alterparti 1897 (s. 6097). Tegning af Hector Estrup 1896 i Horsens Museum. – The original (†)altar area of the church, 1897. Drawing by Hector Estrup, 1896.

skibet tegnede sig mod midtvinduet (jfr. fig. 12). Flankerende alteret stod på pedestaler to gamle sidealterfigurer af Maria (i øst) og S. Josef, der stammede fra det ældre kapel fra 1874 og nu atter pryder sidealtre i kirken (jfr. ndf.). De to figurer bibeholdt deres plads ved en nyindretning 1943, da tabernaklets baldakin blev afløst af et vistnok forgyldt *†kors* (ca. 1,5 m højt), men flyttedes fra højalteret ved nyindretningen 1968–69. Den medførte, foruden opsætning af de to nuværende alterborde, en voldsom forhøjelse af tabernaklets baldakin, således at den frem til 1985 fremstod hen imod 4 m høj.

Sidealtre. 1) Mariaalter, i skibets nordøsthjørne. Alterbordet, fra 1985, er af rød bornholmsk kalksten, 115×64 cm, 96 cm højt, og bærer en *Mariafigur*, der er skænket o. 1875 af kammerherreinde Polly Marie Knudine Berling, Ordrup. Figuren, 115 cm høj, skyldes firmaet Mayer & Cie i München og er udført i træ og gips med stærke kulører. Den viser Maria, stående som en ung pige i bøn; om hovedet bærer hun en krans med syv roser (hendes syv glæder), og under fødderne har hun månen og den gamle slange. Figuren stod oprindeligt i kapellet fra 1874 (jfr. fig. 13). I den nuværende kirke var Mariafiguren indtil 1968

opsat lige øst for højalterbordet (jfr. fig. 12). Det eksisterende Mariaalter oprettedes 1946 og havde som første prydelse en *altertavle* i fem fag med topstykke, alt udskåret i en blanding af sengotik og ungrenæssancestil (egetræ) og forsynet med seks malerier, der er udført i olie på træ af Anders Andersen, Århus. I topstykket er der malet et brystbillede af Maria, »Vor Frue af Morgensolen fra det høie« (forgylt fraktur), mens storstykket rummer fem mindre fremstillinger fra Josefs og Marias historie. Tavlen blev 1968 opsat ved en af kirkens vægge og har siden fået sin nuværende plads på en trapeafsats op til orglet.

2) S. Josefs alter, siden 1985 ved kirkens sydvæg, øst for dørene. Alterbordet fra samme tid er af sort og hvid marmor, 62×62 cm, 65 cm højt, og bærer en *S. Joseffigur* stående med Jesusbarnet (fig. 10), 110 cm høj, fra o. 1874. Helgenen, der i sin teknik og udførelse svarer til ovennævnte Mariafigur, er fremstillet Kristusagtig, med en blomstrende stav i højre hånd, Jesusbarnet siddende på den venstre. Figuren stod oprindeligt i *†*kapellet fra 1874 (jfr. fig. 13) og fik i den nuværende kirke sin første plads ved højalterets vestside som pendant til Mariafiguren (jfr. fig. 12). 1968-85 havde den plads i en niche i østvæggen nær Mariaalteret.

Fra et *†*sidealter for Det hellige Hjerter er bevaret en Kristusfigur fra o. 1897, 122 cm høj, der med venstre hånd peger ind mod sit tydeliggjorte hjerte. Figuren, af træ og gips, kronede i kirkens første tid et alter på det nuværende Mariaalters plads. Alteret havde sit eget *†*tabernakel med spidsgavl og et midtfor opsat *†*krucifiks, alt flankeret af mindre sidepaneler med dobbelte spidsgavl, der endnu er i behold. Alteret må være nedtaget senest 1946. 1968 stod figuren i en *†*niche i vestvæggen ved prædikestolen. Nu i præsteværelset i tårnet sammen med det nævnte panel.

Altersølv. Altersæt (fig. 11). 1) *Kalk*, formentlig 1897, en enklere fabriksvare af pletsølv, i nygotisk stil, 20 cm høj. Nyere *disk*, tv. 15 cm, glat med cirkelkors på fanen. 2) *Kalk*, fra første del af 1900'erne, pletsølv, 23 cm høj, klassicerende med spinkelt skaft og bæger.

To nyere glatte *kalke* (fig. 11) er af pletsølv, 14 cm høje, til at sætte frem på alterbordet lørdag,

Fig. 10. Sidealterfigur, S. Josef, o. 1874 (s. 6101). Henrik Wichmann fot. 2002. – *Side altar figure, St. Joseph, c. 1874.*

mens to nyere *skåle til nadverbrød* af samme materiale er henholdsvis spidsoval, 14 cm lang, og cirkulær med Jesumonogram på håndtaget (fig. 11).

Monstrans (fig. 11), formentlig 1897, af forgylt sølv med emaljer, formet som en gotisk kalk med låg, der krones af et krucifiks, 39 cm høj. Foden er sekspasformet med emalje-medaljoner, der viser Maria i stråleglans, Jesus på Korset samt De fire Evangelister. Også knoppens bosser prydes af emaljer, som rummer minuskelbogstaver, der tilsammen danner navnet »Ihesus«.

Ciborier (fig. 11). 1) Måske 1897, af kobber i gotisk form, 24 cm højt, med Jesumonogram på låget. 2) O. 1950(?), af pletsølv, ganske enkelt, med kors på låget. 3) Nyere, af form som en opret æske, 12 cm høj, låget med et krucifiks i relief samt ordene »Vobiscum sum« (jeg er med jer).

Fig. 11. Altersølv og -udstyr (s. 6101-02). Fra venstre ses stående: To nyere ens kalke, en kalk fra o. 1897, et ciborium (nr. 2), en monstrans fra o. 1897, en kalk fra første del af 1900'erne og et nygotisk ciborium fra o. 1897. I forgrunden en nyere skål til nadverbrød, to små dåser til chrisma og olie samt to beholdere (navicellæ) til røgelse, vistnok fra 1930'erne. Henrik Wichmann fot. 2002. – *Altar silver and furnishings. From the left: Two recent identical chalices, a chalice from c. 1897, a ciborium (no. 2), a monstrance from c. 1897, a chalice from the first part of the twentieth century and a Neo-Gothic ciborium from c. 1897. In the foreground, a recent bowl for communion wafers, two small boxes for chrism and oil as well as two incense boats, probably from the 1930s.*

To *navicellæ* til røgelse (fig. 11) er vistnok fra 1930'erne, af kobber, 10 og 7,5 cm høje, mens to ganske små dåser (fig. 11) er beregnet til chrisma og katekumenolie.

En *messekløkke* fra 1898 har karakter af en gong i messing, tv. 44 cm, kronet af et kors. Den har fod i nygotisk stil med gennembrudte firpas, imellem hvilke man læser »J. B. 30.12. 1898«.

Seks nyere *messehafter* er i liturgiske farver. På trinnene til sakramenthuset står 3×2 *gulvstager* fra 1968-69 af messing, 94 cm høje, og i korindgangen hænger et *røgelseskar* af messing. Det er en nyere standardvare ligesom et *processionskrucifiks* med liljekors og skaft af ferniseret fyr, 215 cm højt. En *processionsfane* fra 1937 er af gult silkestof, 153×114 cm, og bærer foroven med grøn indskrift: »Sanct Josephs Sogn«. Midtpå ses et grønt kors med guld-kalk i midten, hvoraf to duer drikker. I hjørnerne viser røde rudefelter hen til Jesu vunder, mens man på bagsiden ser fire liljer og påskriften: »Horsens A(nno) D(omini) 1937«. I Hverdagskapellet.

Døbefonten, fra 1985, har form af et sortmalet metalstativ, 95 cm højt. †*Døbefonte*. Fonten indtil 1968 omtales som en 'styng attrap'. Den herefter opsatte font havde form af en kubus i hvidgråt marmor og stod foran alterbordet, let forskudt imod øst.

Dåbsfad, af messing, tv. 39,5 cm, formentlig fra 1897, glat med stor og stejl fordybning. Under bunden er graveret »C. Rost«. Ved fonten står en *påskelysestage* fra 1985 i samme enkle arbejde. *Vievandskar* i form af skåle i lys marmor med metalforing er opsat ved indgangen og adgangen til det nævnte hverdagskapel.

Et *krucifiks* fra 1968-69, ca. 1 m højt, har karakter af et dobbeltsidigt ringkrucifiks af forgyldt træ. Forsidens Kristusfigur er udsåret i de tidlige 1500-års sydtyske stil, som den herhjemme kendes fra Claus Berg, mens bagsidens figur er mindre og af romansk type. Opsat højt i korindgangen (jfr. fig. 7-8). Et ældre *krucifiks*, formentlig fra 1897, har metalstøbt figur i senmiddelalder-

lige former, 81 cm høj, og glat kors af ferniseret eg. Ophængt på trappen op til orglet.

En *†korskranke* fra 1897 afskærmede indtil 1968-69 korets indgang tværs over og havde åbning midtfor. Den var af træ, gennembrudt, med spinkle stivere.

Prædikestol, 1985, af form som et podium af rød, glatsleben bornholmsk kalksten, der fortil bærer en enkel pult i form af et gråt metalstativ med blank egetræsplade. Fortil prydes pulten af tekstiler med vekslende motiver.

Den tidligere *prædikestol* fra 1897 er siden 1968-69 hensat i kirkens materialrum. Den er af eg, udført i gotisk præget ungrenæssancestil, og har seks smalle fag og en gotisk underbaldakin. Træet står blankt og ferniseret. Prædikestolen var indtil 1968-69 opsat på den nuværendes plads (jfr. fig. 12).

Stolestaderne er fra 1968-69, udført af ferniseret fyr. Bænkene har let skrå plankeryglæn og glatte gavle med en trekantet afslutning. På orgelpulpeturen findes to *ældre stolebænke* fra 1874 i en enkel nygotisk stil; plankegavlne, 110 cm høje, har trepasformet afslutning. De stammer fra et sæt (†)*stolestader*, der var anskaffet til det ældre *†*kapel og siden overførtes (og suppleredes) til brug i den nuværende kirke (jfr. fig. 12, 13). En *armstol* øst for alteret er fra 1897, udskåret i antikiserende former. Den står i blank, lakeret eg.

To *skriftestole* fra 1897 er udført som kopier af den såkaldte bispestol fra Kirkjubour på Færøerne, som da fandtes på Nationalmuseet i København.⁶ Stolene, af fyrretræ, 270×165 cm, har form af et vægpanel med midtdør, foran hvilken en baldakin i unggotisk stil springer frem. Blankt, ferniseret træ med delvis staffering i grønt, sort og blå. Opstillet ved sydvæggen, flankerende dørene.

To *pengebøsser* ved indgangene bærer påskrift »Til Kirken« (i øst) og »Sct. Antonius«.

**Orgel*, 1898, med syv stemmer, 1 manual og pedal, bygget af Frederik Nielsen, Århus.⁷ Facade af bejdset fyrretræ med sølvbronzerede attrappiber. Orglet havde plads på et dertil indrettet *pulpitur* indtil 1986, da det blev skænket til Købstadsmuseet »Den Gamle By« i Århus.⁸ Siden 1986 har kirken benyttet elektroniske orgler af mærkerne »Kienle« og »Johannus«.

14 *korsvejsstationer*, der har karakter af tavler af kunststen, 48×53 cm, er opsat på skibets langvægge på foranledning af sognepræst Niels Regnar Møller Oppermann (1954-72). Motiverne er: 1) Pilatus vasker sine hænder. 2-9) Korsegangen, bl.a. med Jesus segnende og Maria styrkende sin søn. 10) Forhånelsen. 11) Korsslagningen. 12) Jesus på korset. 13) Pietá. 14) Gravlæggelsen. Serien er opsat på østvæggen i rækkefølge fra nord mod syd, og fortsættes på vestvæggen fra syd mod nord.

En ældre *korsvej*, formentlig fra 1897, udgøres af 14 standardfremstillede maleritavler, 65×47 cm. I et lille topstykke er stationens nummer påmalet med romertal, mens et fodfelt rummer en latinsk forklaring af motiverne, fra Ecce Homo til Gravlæggelsen, med forgyldt antikva. Nu opsat på trappen til orglet.

Mindetavler. 1) 1951, »Til Minde Om Denne Kirkes Velgjører Franciscus Van De Reydt«, *6. marts 1824 i Luiksgestel, Holland, †12. jan. 1896 i Horsens. Hvidt marmor, 34×56 cm, indskrift med indhugget antikvaskrift. I skibet over døren til tårntrappen.

2) 1949, over Frederik Kerff, *30. okt. 1849, †12. nov. 1920, katolsk sognepræst i Horsens 1878-1920. Mindevers. Hvidt marmor, 91×65 cm, med foroven indfældet bronzebuste, indhugget versalskrift med forgyldning samt hjørneknopper i bronze. Arbejdet skyldes Anders Andersen, Århus. Opsat på skibets østvæg, sydligst.

3) 1998, over Josef Reymen, *23. marts 1927, sognepræst ved S. Josefs Kirke 1972-98. Mindevers. Udformet som nr. 2, opsat over for denne på vestvæggen.

En *præsterækketavle* fra 1897 er udført af egetræ i en blanding af middelalder- og renæssancestil, 103×56 cm. Påskrift med gylden skriveskrift under overskriften: »Sct. Josefs Menigheds Sognepræster«. På skibets vestvæg, sydligst, i gangen til tårntrappen.

Lysekroner, to ens fra 1897, store ottesidede hjulkroner af lakeret træ i en blanding af gotik og renæssancestil.

Et *kirkeskib*, fuldskebet »St. Thøger«, er fra slutningen af 1800'erne, skænket af ingeniør August Plum, der var patient på S. Josefs Hospital. Bygge-

Fig. 12. Kirkens oprindelige korparti, tv. anes prædikestol, th. (†)sidealter for Jesu Hjerter (s. 6101, 6103). Foto 1919 i kirkens arkiv. – The original chancel area of the church. On the left a glimpse of the pulpit, on the right the (†)side altar of the Sacred Heart.

ren er ukendt. Skibet er 79 cm langt, skroget sort-malet med hvid bund. Skibet, der er repareret og genophængt 1902,⁹ hænger over skibets midtgang.

Klokker. 1) O. 1880, støbt af Otto Franz i Hemelingen ved Bremen (1874–88),¹⁰ forsynet med mindeindskrift for en ikke nærmere identificeret Gert Rantzau. Klokken er kirkens største, tv. 94 cm, af gotisk form med fem lister ved overgangen mellem legeme og slagring og om halsen et bånd af reliefminuskler: »In piam memoriam Gerdae Rantzau. Sancte Michael defende nos in proelio« (I fromt minde om Gert Rantzau. Sankt Mikael forsvar os i slaget). Skriftbåndet kantes forneden af en liste, foroven af to lister samt en buefrise med bladværk. Hankene er glatte, og højt på legemet findes en reliefstøbt krucifiksfigur, 26 cm høj, af sengotisk type. Over for denne ses

tilsvarende en cirkelmedaljon, tv. 6,5 cm, der rummer en klokke i trepasindfatning og derom et bånd med støberens navn og hjemsted i reliefminuskler: »F. Otto in Hemelingen«. Klokken må være erhvervet 1897 (eller før), idet den synes at have dannet model for de to øvrige mindre klokker fra dette år.

2) 1897, tv. 80 cm, en mindre og enklere udgave af nr. 1, angiveligt udført af støberen Otto. Halsens minskelindskrift lyder: »Sancte Ioseph, protector noster, ora pro nobis Fra(n)ziscus. Otto me fecit« (Sankt Josef, vor beskytter. Bed for os Frans. Otto gjorde mig).

3) 1897, tv. 71 cm. Som nr. 2, halsen med minskelindskriften: »Ave Maria gratia plena. Anno Domini mdcccxcvii« (Hil dig Maria du benådede. Herrens År 1897). Stor klokkestol af fyr fra 1897.

Fig. 13. Det indre af $\dagger$ kapellet fra 1874 set mod højalteret (s. 6105). Det flankeres af sidealtre for Maria og S. Josef, hvis figurer er bevaret i den nuværende kirke (s. 6101). Foto o. 1875 i kirkens arkiv. – *The interior of the $\dagger$ chapel from 1874 viewed towards the high altar. It is flanked by side altars of the Virgin and St. Joseph, whose figures are preserved in the present church.*

$\dagger$ KAPEL

Kapellet i det tidligere Hotel Royal bag den nuværende kirke var indviet (også til S. Josef) 17. dec. 1874. Det tjente som gudstjenestested, indtil sakramenterne i procession kunne bæres til den nyrejste og allerede indviede kirke 31. jan. 1897. Kapellet kendes nu kun fra fotografier, der viser en udvendig, korssmykket portal med versalindskriften »Sct. Josephs Kapel«. Indvendig stod rummet med flade, gipsede lofter.

Inventaret kendes så at sige alene gennem et fotografi af det indre (fig. 13). Ved korvæggen stod et bredt $\dagger$ højalterbord, der udgjordes af et panelværk med forsiden prydet af et rudefelt med kors. Som $\dagger$ alterprydelse tjente en ganske lille tav-

leopbygning med midtpå fæstnet krucifiks og kronende trekantgavl.

Højalteret flankeredes ved 'triumfvæggens' sider af to $\dagger$ sidealtre, for Maria og S. Josef, hvortil hørte mindre alterborde under rundbuede vægnicher, der rummede de endnu bevarede *sidealterfigurer* fra o. 1874 af Maria og S. Josef i den nuværende kirke.

$\dagger$ Prædikestolen var en enkel kurv med arkadefyldinger og stod på gulvet ved korindgangen. ($\dagger$)*Stolestaderne*, i enkle nygotiske former, blev 1897 overført til den nuværende kirke, hvor to bænke som nævnt endnu er bevaret. En $\dagger$ lysekro-*ne* over midtgangen var et støbt arbejde i nygotisk stil, og sammesteds kan man formode, at det eksisterende *kirkeskib* fra slutningen af 1800'erne har hængt inden dets overførelse til den nuværende kirke 1897.

KILDER OG HENVISNINGER

Tegninger og opmålinger. *Horsens Museum*: Forslag til kirken (opstalter, snit og detaljer) ved Hector Estrup 1896. Opmåling af kirkens sydside af elever ved Horsens Tekniske Skole (o. 1940).

Litteratur. Preben Hahn-Thomsen, *Horsenaes Catholica 1872-1972*, Horsens 1972. Jørgen Frost-Jensen (red.), *Sct. Josefs kirke og menighed i Horsens 1872-1997*, Horsens 1997.

Beskrivelse af bygning ved Niels Jørgen Poulsen, inventar ved Ebbe Nyborg og Ole Olesen (orgler). Redaktionssekretær Annelise Olesen og Heidi Lykke Petersen. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Engelsk oversættelse ved James Manley. Redaktionen afsluttet 2003.

¹ Grundstenen til kirken blev nedlagt 26. april 1896 af pater Frederik Brüggemann under overværelse af bl.a. arkitekt Hector Estrup og muremester Christian Mohr. Jfr. *Jørgen Frost-Jensen* 1997.

² Kapellet i Søndergade 47 hos skræddermester Richenberg, indviet 12. dec. 1872, beskrives 1880 af den unge Herman Bang i debutromanen *Haabløse Slægter*: »Der var i en Baggaard i Byen nylig blevet indrettet et lidet catholsk Kapel; der havde været Snedkerværksted før, og det hele var lavt og uanséeligt. Menigheden var jo foreløbig kun ringe: Hele Hjorden, som havde to

Hyrder, bestod af fem fattige Familjer, hvis Børn Præsterne underviste gratis ...«. *Jørgen Frost-Jensen* 1997, s. 17.

³ Hector Estrup var konduktør ved H. B. Storcks restaurering af Klosterkirken.

⁴ De såkaldte 'åbne tagstole' var en ofte foretrukken løsning blandt historicismens arkitekter, jfr. Serridslev Kirke (s. 4951f.), opført af Horsensarkitekten Jens Chr. Clausen 1878, og Storning og Sønder Galten Kirker (s. 2066f. og 2104f.), opført af Vilhelm Puck, Århus, hhv. 1890 og 1884. Hector Estrup har formodentlig hentet inspiration til lofterne i S. Josefs Kirke i de dengang nybyggede københavnske kirker, f.eks. S. Jakobs Kirke, opført af Ludvig Fenger 1878, og Hellig Kors Kirke, opført af hans læremester, H. B. Storck 1890.

⁵ Baldakinen fremstår i sin oprindelige form. 1968-85 fremtrådte den stærkt forhøjet (jfr. ndf.).

⁶ Kirkjubour-stolen, der kom til Nationalmuseet 1874 og blev tilbageleveret til Færøerne 2002, stammer fra begyndelsen af 1300-tallet og må oprindeligt have været en alterbaldakin. Se Knud J. Krogh, *Kirkjubøstolene og Kirkjubour*, 1988, s. 110ff.

⁷ Bygningsår iflg. Jørgen Frost-Jensen 1997.

⁸ Orglet opbevares i museets magasiner. Yderligere oplysninger findes i Den Danske Orgelregistrant og på dennes internet-hjemmeside.

⁹ Henningsen, *Kirkeskibe* 105.

¹⁰ Jfr. Theodor Hach, *Lübecker Glockenkunde*, Lübeck 1913, s. 148, 330.

ROMAN CATHOLIC CHURCH · ENGLISH SUMMARY

Catholics have held services in Horsens since 1872. The church was built by the architect Hector Estrup and consecrated in 1897. It is oriented north-south and consists of nave and chancel with the sacristy on the west side and an almost free-standing tower at the south west corner. The historicizing style shows the influence on the architect of his mentor, H. B. Storch. The exterior of the church is inspired by Late Medieval Danish building customs, the interior by North Italian Gothic. Crucial to the character and atmosphere of the interior are the wooden ceilings, executed in the nave as an open roof truss.

The *furnishings* were given their present arrangement and appearance in restorations in 1968-69 and 1985 under the influence of the liturgical guidelines of the Second Vatican Council (1962-65). The high altar section with the taber-

nacle on the back wall has retained elements of the original altar of light marble (fig. 9). Besides the communion tables this also applies to the actual tabernacle, which is of gilded wood, reduced somewhat in 1985.

Two of three side altar figures, those of the Virgin and St. Joseph, date back to c. 1874, and were thus in an original *†*chapel (fig. 10, 13). The altar silver (fig. 11) with monstrance, ciboria etc., is mainly from 1897. A crucifix in the chancel opening from 1968-69 is double-sided (cf. fig. 8), while two confessionals (cf. fig. 7-8) were built in 1897 as copies of the so-called Bishop's Confessional from Kirkjubour in the Faroe Islands. A bell must have been acquired from elsewhere, since it was founded around 1880 by Otto Franz in Hemlingen near Bremen and has the character of a memorial bell for Gert Rantzau.